

Lokal utvecklingsstrategi

- för samhällsutveckling på landsbygden genom
leadermetoden i Norrbottens kustland

2023 – 2027

SAMMANFATTNING

Landsbygden i vårt område har en unik möjlighet att ta jättekliv in i framtiden.

Pandemin har bevisat sedan våren 2020 och fram till idag att många av framtidens arbetsuppgifter mycket väl kan skötas digitalt från helt andra platser än där arbetsplatsen normalt är belägen. För de som kämpar för att utveckla landsbygden är det här världens möjlighet att erbjuda fler boenden utanför tätorterna och därmed vända den demografiska utvecklingen på platser där man vill bo och verka. Detsamma gäller vårt områdes storskaliga gröna omställning av industrin. Inom en snar framtid måste regionen öka invånarantalet med betydligt fler än tusen invånare när industrin jagar nya kompetenser för sina kommande ingenjör- och serviceuppgifter. Lägg till detta att arbetstillfällena i industrin skapar andra jobb i samhället.

Leader-området Spira Mare 2030 ligger strategiskt till för att kunna ta de önskade jättekliven. Området består av femkantskommunerna Boden, Luleå, Kalix, Piteå och Älvsbyn, ligger i det kustnära området som internationellt marknadsförs som Swedish Lapland och är Sveriges näst största besöksanledning.

Området har goda erfarenheter av att jobba med trepartnerskapets Leader-metod, tidigare under Mare Boreale och Spira Fyrkanten efter sammanslagningen av dessa områden under Spira Mare 2020 som nu är inne i förlängningsåren 2021 – 2022. Samverkan mellan offentliga, ideella och privata aktörer skapar i ett utifrån-perspektiv investeringar och aktiviteter som gör stor nytta inte bara på landsbygden utan för hela samhället. Nya framgångsrika nätverk, kluster och verkstäder skapas när vi möts gränslöst och över generationer för att förädla landsbygden.

Spira Mare 2030 finansieras av den europeiska Jordbruksfonden till 50 procent och av staten med 17 procent via Jordbruksverket. Övriga 33 procent medfinansieras regionalt, till 10 procent av Region Norrbotten och 23 procent av kommunerna i förhållande till invånarantalet. Eftersom Jordbruksfonden inte medger finansiering inom tätorterna är Luleås och Piteås tätorter på sammanlagt ca 72 000 invånare inte medräknade i områdets invånarantal på ca 98 000 boende på landsbygden.

Projektverksamheten ska bedrivas för att göra nytta på landsbygden, med ett långsiktigt hållbart perspektiv som tar hänsyn till miljö, klimat, jämställdhet, jämlikhet och framtidstro. Spira Mare 2030 prioriterar att nå fler unga människor i kommande programperiod, framtidens landsbygdsutvecklare.

En positiv effekt av de senaste årens utveckling på landsbygden är att viljan och möjligheterna att engagera landsbygdens småföretagande i projekten har resulterat i att projektägarna ser att de snabbare har kommit fram till resultat i sin jakt på att förverkliga målsättningarna i sina projekt.

SUMMARY

The countryside in our area has a unique opportunity to take giant leaps into the future.

The pandemic has proven since spring 2020 and to this day that many of the future's tasks may well be handled digitally from completely different places than where the workplace is normally located. For those struggling to develop rural areas, this is the world's opportunity to offer more housing outside urban areas, thus reversing demographic trends in places where they want to live and work. The same applies to our area's large-scale green transition of industry. In the near future, the region will have to increase its population by significantly more than 1,000 inhabitants as the industry chases new skills for its upcoming engineering and service tasks. Add to this the fact that jobs in industry create other jobs in society.

The Leader area Spira Mare 2030 is strategically located in order to be able to take the desired giant leaps. The area consists of the five-edge municipalities of Boden, Luleå, Kalix, Piteå and Älvsbyn, located in the coastal area that is internationally marketed as Swedish Lapland and is Sweden's second largest visitor reason. The area has good experience of working with the three-partnership Leader method, previously under Mare Boreale and Spira Fyrkanten after the merger of these areas during Spira Mare 2020 which is now in the extension years 2021 – 2022. Collaboration between public, non-profit and private actors creates investments and activities from an outside perspective that do great good not only in rural areas but for society as a whole. New successful networks, clusters and workshops are created when we meet borderlessly and over generations to refine the countryside.

Spira Mare 2030 is financed by the European Agricultural Fund at 50% and by the state with 17% through the Swedish Board of Agriculture. The other 33 per cent are co-financed regionally, to 10 per cent by Region Norrbotten and 23 per cent by municipalities in relation to the population. Since the Agricultural Fund does not allow funding within urban areas, Luleå and Piteå's urban areas totalling approximately 72,000 inhabitants are not included in the area's population of about 98,000 residents in rural areas.

The project activities will be carried out to benefit rural areas, with a long-term sustainable perspective that takes into account the environment, climate, gender equality, equality and faith in the future. Spira Mare 2030 prioritises reaching more young people in the upcoming programming period, the rural developer of the future. A positive effect of rural development in recent years is that the willingness and opportunities to involve rural small businesses in the projects have resulted in project owners seeing that they have achieved results more quickly in their quest to achieve the objectives of their projects.

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	1
1 LANDSBYGDSUTVECKLING GENOM LEADER	5
2 STRATEGINS FRAMTAGNING	5
3 UTVECKLINGSOMRÅDET	7
3.1 Områdesstatistik	7
3.2 Områdesbeskrivning	7
3.3 Behov och utvecklingsmöjligheter	14
4. MÅL, INSATSOMRÅDEN OCH INDIKATORER	16
4.1 Vision	16
4.2 Mål	17
4.3 Insatsområden	20
4.4 Indikatorer och målvärden	24
EU:s resultatindikatorer	25
Nationella indikatorer	25
5. GENOMFÖRANDE	28
5.1 Kommunikation	28
5.2 Urvalsprocess	29
5.3 Samordning och samarbete med andra aktörer	29
5.4 Effekter	31
5.5 Hur främjar strategin innovation?	32
5.6 Övergripande principer	33
6. ORGANISATION	36
6.1 Partnerskapet och föreningen	36
6.2 Föreningens styrelse	37
6.3 Drift – den operativa verksamheten	38
7. UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING	38

1 LANDSBYGDSUTVECKLING GENOM LEADER

”LEADER är ett framgångsrikt europeiskt verktyg för landsbygdsutveckling, där vår strategi bidrar positivt till den regionala och nationella samhällsutvecklingen på landsbygden”.

Denna strategi bidrar till utveckling av den lokala landsbygden genom Leader-metoden. Lokalsamhället har varit delaktiga i framtagandet och strategin genomförs i samverkan mellan privata, ideella och offentliga aktörer. Leader är ett verktyg för landsbygdsutveckling inom EU och Sverige, därmed bidrar strategin även till den regionala och nationella landsbygdsutvecklingen.

Strategin utgår ifrån det lokala perspektivet där analys av områdets utvecklingsbehov och möjligheter samt samordning med andra handlingsplaner och utvecklingsstrategier i området ligger till grund för strategins mål och insatsområden. Eftersom Leader finansieras av stöd från EU genom europeiska Jordbruksfonden för landsbygdsutveckling är målen i strategin också utformade att rymmas inom målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

Urvalskriterier och processer för projekturval är utformade att stödja strategins mål och insatsområden. På så sätt bidrar alla projekt som prioriteras genom denna strategi både till den lokala utvecklingen av området och till målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

2 STRATEGINS FRAMTAGNING

I nästa programperiod med start 2023 sker den europeiska finansieringen ur Landsbygdsfonden, den enda fonden som kommer att användas i nästa programperiod. Den här nya utvecklingsstrategin ska lägga grunden för vilka prioriterade insatsområden och lokala utvecklingsinitiativ som sökande kan förverkliga med stöd under åren 2023 - 2030.

För den interna arbetsprocessen har styrelsen för Spira Mare 2020 utsett en styrgrupp med en skrivargrupp och identifierat följande viktiga referens- och samverkanspartners som vi har fått viktiga inspel från:

- Region Norrbotten (regionala utvecklingsstrategin, RUSen)
- Länsstyrelsen (sektorsansvaret för landsbygd, klimat mm)
- Regionala mat-projektet Nära Mat 2.0 (regionala livsmedelsstrategin)
- Swedish Lapland Visitors Board (regionala besöksnäringstrategin)
- Luleå Business Region (regionala näringslivsutvecklingen)

- *Hela Sverige Ska Leva (regionala landsbygdsrörelsen)*
- *Naturturismföretagen (nationella entreprenörsutvecklingen)*
- *Bottenvikens skärgård (regionala skärgårdsutvecklingen)*
- *Berörda kommuner (lokala näringslivs- och besöksnärlingsstrategier)*
- *Berörda kommuners bya- och småföretagarföreningar*
- *Ideella föreningens Local Action Group (styrelsen och medlemmar)*

En skillnad jämfört med strategiskrivningen 2014 – 2015 är att denna gång, under den pandemi vi har genomlidit, så har merparten av kontakterna skett digitalt genom Teams och Zoom kombinerat med genomläsning av viktiga strategiplaner och visionära dokument. Det ska direkt noteras att nämnda digitala process har upplevts överraskande positiv för hur nära vi har kommit varandra trots att vi har samverkat via datorer och mobiler.

Insamlingen av SWOT-analyser har skett genom utskick av Jordbruksverkets blankett, kombinerat med fakta om Leader-verksamheten och kommande programperiodens tidplan mm samt genom återkopplingar inom partnerskapet.

Leader-föreningarna i Norrbottens och Västerbottens län har sedan början av året genomfört 12 samverkansmöten där vi har informerat varandra och lämnat tips i strategiskrivningsprocessen. Deltagande föreningar är förutom Spira Mare även Tornedalen, Polaris, Lappland, Skellefteåbygden och UrNära plus fiskeområdena Tornedalen och Vindelälven.

Den kommande programperioden blir den tredje i vårt län som satsar på Leader-metoden för samhällsutveckling på landsbygden. Vi har från den nuvarande perioden en samlad erfarenhet av att jobba med tre fonder; Landsbygdsfonden, Regionalfonden och Socialfonden. Vi har noterat Jordbruksverkets genomförda utvärdering av fondernas möjligheter som visar att merparten av det som har genomförts i de två senare fonderna hade kunnat finansieras genom Landsbygdsfonden. Vi upplever själva att så är fallet, Landsbygdsfonden är en bred fond. Däremot är det inte lika enkelt att genomföra projekt "under vattnet" som har finansierats ur Havs och fiskerifonden.

Vårt grunddokument kan sägas vara den regionala utvecklingsstrategin med Region Norrbotten och Länsstyrelsen som avsändare, ett regionalt visionärt dokument inför 2030 som samlat länets offentliga och näringslivsfrämjande expertis för framtagandet. I den regionala strategin ingår även kommunernas strategiska framtidsplaner.

Ett annat grunddokument som Spira Mare lägger stor vikt vid är besöksnärlingsdestinationen Swedish Laplands strategiska marknadsplan inför 2030 som med stöd av sina omvärldsanalyser marknadsför destinationen och lyfter de besöksanledningar som internationella och nationella gäster ska lockas av. Även om gästerna i området söker det tysta och orörda så vill de ändå mötas av ett levande samhälle utanför tätorterna.

Ett sent dokument vi fick in i strategiprocessen är Luleå Business Regions framtidsdokument som på ett lysande sätt marknadsför den regionala näringslivs- och samhällsutvecklingens utmaningar och framtidsperspektiv.

Intresset att medverka i framtagandet av strategin har varit stort, från alla tre sektorer inom partnerskapet, och alla våra partners har aktivt bidragit till att göra strategin framtidsinriktad.

3 UTVECKLINGSSOMRÅDET

”Norrbottens kust- och skärgårdsområde med inslag av älv- och inlandslandskap erbjuder fantastiska natur- och kulturupplevelser i kombination med en grön omställning av samhällets näringsliv och ekonomi”

3.1 Områdesstatistik

Ämnesområde	Variabel	Värde	
Områdets storlek	Antal invånare, landsbygden	98 027	
	Storlek i km ²	16 174	
	Invånare per km ²	6	
Befolkningsstruktur	Andel av befolkningen som är utrikes född (%)	0,08	
	Andel av befolkningen på landsbygden i intervallerna (antal, procent)	Kvinnor	Män
	0-15 år	8 452 (17,71)	9 112 (18,12)
	16-24 år	3 990 (8,35)	4 827 (9,60)
	25-44 år	10 513 (22,03)	11 514 (22,88)
	45-64 år	12 580 (26,36)	13 248 (26,34)
	65+ år	12 195 (25,55)	11 596 (23,06)
	Totalt	47 730 (100%)	50 297 (100%)

3.2 Områdesbeskrivning

Leader-området Spira Mare 2030 omfattar fem kommuner i Norrbottens kustland: Boden, Kalix, Luleå, Piteå och Älvsbyn. Området benämns regionalt för femkantkommunerna, dess geografiska gränser motsvarar kommunernas geografiska gränser. Antalet invånare i området uppgår till drygt 170 000 varav ca 98 000 är registrerade boende på landsbygden. De två större orterna Luleå och Piteå har tätorter som inte ingår i Leader-området, på vardera ca 48 700 respektive 23 400 invånare. Området gränsar till Leader-områdena Polaris i norr, Tornedalen i öster, Lappland i väster och Skellefteåbygden i söder.

En unik plats

Vårt område har mängder av unika och särskiljande besöksanledningar;

Leader-området ligger i världens nordligaste arktiska område med ett välutvecklat och tillgängligt samhälle, tack vare Golfströmmen, på samma breddgrad som norra Alaska i Nordamerika. Det finns stora orörda områden av skogar, älvar, sjöar, berg och myrar, marker som är rika på bär och vilt som älg, vilda och tama renar, skogsfågel, hare och björn samtidigt som tillgången är rik på fisk i sjöar och älvar, både naturliga och inplanterade bestånd.

Området erbjuder natur- och kulturupplevelser för våra sinnen, en möjlighet att lyssna på tystnaden och att se allt från sommarens midnattssol till vinterhalvårets snö- och norrsken samt att uppleva vardagen under våra fem årstider inklusive den magiska vårvintern. Bottenvikens kustområde benämns av norrmännen som "Nordens Riviera" och Luleåregionen är Sverige-etta i den nationella sol-ligan.

Området erbjuder attraktiva upplevelser och möjligheter förenade med vårt isbelagda hav under fyra till sju månader per år. Här kan långväga gäster bada i isvakar nära isbrytare, det är möjligt att vandra eller färdas med skidor, spark, hundspann, snöskotrar och bilar på vårt frusna vatten.

Världsarvet Gammelstads kyrkstad är Sveriges största och bäst bevarade kyrkstad, ett efterfrågat internationellt besöksmål.

Torneälven, Kalixälven och Piteälven är tre av Sveriges fyra nationalälvar, skyddade i svensk grundlag. Kalixälven är genom bifurkationen en av två FN-skyddade flodsystem i världen. Torneälven och Kalixälven reproducerar ca 85 % av Östersjöns vilda laxar. Luleälven är en av Europas största vattenkraftälvar medan Råneälven, Töreälven och Sangisälven är små älvar efter kusten.

Bottenvikens skärgård är ett unikt bräckvattenområde som präglas av klimatet, geografin, landhöjningen, kulturen, fisket och friluftslivet. I skärgårdsområdet finns säregna fiskelägen, kapell, labyrinter, ett 20-tal naturskyddsområden och fritidsstugor. Nationalparken Sandskär gränsar i öster till området, Malören och Rödkallen är två före detta fyrplatser i yttre skärgården. Östersjöns nordligaste punkt ligger i Töres hamnområde, där en välbesökt rundningsboj är placerad.

Kalix Löjrom, som utvinns inom området, har sedan 2010 Europas starkaste livsmedelsskydd genom Skyddad ursprungsbeteckning (EU-SUB), fisket av den minsta laxfisken siklöja har 2014 MSC-certifierats av Bureau Veritas som ett hållbart fiske.

Solanderleden är en unik vandringsled mellan tätorterna Piteå och Luleå, en modern led som har utvecklats och fortsätter att utvecklas utifrån det trepartnersamarbete som Leader-metoden bygger sin filosofi på.

Markbygdens världsunika vindpark i Piteåbygden har målsättningen att etablera cirka 1100 vindkraftverk vilket gör den till Europas i särklass största vindinvestering.

Bodens fästning och Siknäsfortet/Kalixlinjen är två militärhistoriska besöksanläggningar inom området, monument från kalla krigets dagar och det klassiska försvaret mot angrepp från öster.

Storforsen efter Piteälven nordväst om Älvsbyn är Europas största oreglerade fors.

Treehotel i Harads, drömmen om en trädkoja som utvecklades till ett världsberömt trädhotell och som 2018 av Time Magazine utsågs till ett av världens 100 bästa resmål och några år tidigare av National Geographic Traveler utsågs till "The Design Den".

Arctic Bath i Harads, det flytande spahotellet på Luleälven som är ingår i den unika samlingen Small Luxury Hotels bland världens bästa och mest exklusiva hotell.

Luleå Airport är en internationell fraktflygplats och en av Sveriges mest trafikerade flygplatser, i närområdet finns även de mindre flygplatserna i Skellefteå, Arvidsjaur, Tornio-Kemi, Pajala, Uleåborg och Rovaniemi.

Luleå Hamn är Sveriges femte största djuphamn medan Kalix Hamn i Karlsborg är Östersjöns nordligaste djuphamn.

Luleå tekniska universitet räknas som ett av Europas bästa lärosäten för den nära kopplingen mellan samhälls- och näringslivsforskning, är idag världsledande för den gröna omställningen av tung industri. Eftersom råvarorna utvinns i norra Sverige är den här storskaliga industrin en utvecklingsmotor för entreprenörskap, sysselsättning, lönsamhet, välfärd och framtidsvisioner.

Facebooks serverhallar är en stor-internationell etablering i området, som blev verklighet 2011 tack vare områdets goda tillgång på elkraft, kyla och universitetets kompetensplattformar, en etablering som fortfarande byggs ut med målet att bli världens största datacenter. En strategiskt viktig etablering som ger oanade sidoeffekter, speciellt i denna tid med samhällets digitala omställningsprocesser.

H2 Green Steel, den visionära storskaliga anläggningen som ska byggas i Boden för fossilfri ståltillverkning. Trots att den inte kommer i drift förrän 2024 så har den placerat vårt område på den internationella gröna kartan när vi ska ställa om samhällets näringsliv.

Människorna

I kustområdets fem kommuner bor närmare 70 procent av länets befolkning och inom Leader-området är 98 000 eller 57 procent av befolkningen skrivna i kommunernas landsbygdsområden.

Det finns en besvikelse, liksom i många andra avfolkningsbygder, att boende på landsbygden känner sig bortglömda av politikerna, att deras röst inte värdesätts i debatten när bostadsbyggande, kommunikationer, handel och service, skolor och dagis, centraliseras. Den urbana trenden är förhärskande sedan slutet av 1900-talet.

För merparten av de boende på landsbygden hör pendling till arbetet, för inköp av matvaror och barnens aktiviteter, till vardagen. Eftersom de allmänna kommunikationerna är mer än bristfälliga är bilen en nödvändighet för familjerna, i många fall krävs två bilar.

Könsfördelningen på landsbygden har fem procents övervikt för män, men den är dubbelt så stor i de viktiga åldersgrupperna 16 – 44 år som är den familjebildande gruppen. Det här är en viktig kritisk framgångsfaktor för landsbygdens fortlevnad. Även om unga måste åka iväg och studera, och kanske få sina första jobb, behöver landsbygden betydligt fler hemvändare och inflyttare som längtar bort från stan. I nyligen presenterade gallupar säger sig två av tre unga människor i Stockholm vilja flytta ut på landsbygden. De ökade möjligheterna att jobba hemifrån och otryggheten kopplat till pågående pandemin är påverkansfaktorer.

I vårt område är minoritetsspråken finska, meänkieli och samiska närvarande, kommunerna Kalix och Luleå har medborgarservice på finska och meänkieli. Det bör även nämnas att förutom svenska är engelska för många ett vardagsspråk.

I vårt område är även skogssamerna etablerade samtidigt som samebyar i fjälltrakterna har egna vinterbeten nere vid kusten och ute i skärgården, där de samsas med lokala samebyar.

Människorna på landsbygden välkomnar nya invånare, både inhemska och utlandsfödda, den otrygghet som präglar många bostadsområden i storstäderna är inte vardag hos oss.

Kommunala företrädare välkomnar också nya invånare, skattekraften ökar samtidigt som kompetensförsörjningen till näringsliv, föreningsliv, vård, skola och omsorg ökar.

Kulturarv och traditioner

I området finns ett rikt kulturarv att bevara och lyfta fram till både boende och besökare. På Norrbottens Museum finns månghundraåriga samlingar av historiska dokument och fornlämningar, spår från den agrara och industriella utvecklingen samt spännande etnologiska data kopplat till råvarutillgången från skogen, malmen och vattenkraften.

För tusentals år sedan låg vårt landsbygdsområde under vatten. Älvmyrningarna låg tiotals mil upp efter älvarna, landhöjningen har förändrat landskapet efter den senaste istiden för drygt 10 000 år sedan.

Till vårt rika kulturarv hör förutom livet i våra tidiga samhällen även bruket och handeln av främst skogens produkter, av älvarna som transportleder och sågverksindustrins tillkomst längs kusten samt segelfartygen som skeppade träprodukter, torkad fisk, kött, tjära och andra produkter söderut. Under 600 år har Sverige och Finland varit ett land, med en liknande utveckling i broderlandet.

För människorna handlade vardagen om att ha ett boende, att ha mat för dagen och kläder på kroppen, att undvika sjukdomar och död, och att kunna byta tjänster eller produkter för sitt uppehälle. Egentligen samma saker som idag men numer på ett helt annat plan. På den tiden var mediciner, bilar, semesterresor, mobiltelefoner och datorer okända begrepp men grunden lades till våra kulturarv och traditioner.

Samekulturen och då främst skogssamekulturen är i flera av våra kommuner en viktig del av områdets kultur och kulturarv. Flera skogssamebyar har en tradition att bedriva renskötseln kombinerat med matproduktion, turism, hantverk, jakt och fiske.

Närområden

Det kustnära utvecklingsområdet är en del av Barentsområdet, med alla dess handels- och utvecklingsmöjligheter i norra Sverige, Nordnorge, norra Finland, ryska Kolahalvön och Karelen. Det har alltid varit naturligt för boende i den här regionen att samverka gränslöst och för boende efter älvarna att ha naturliga kontakter med folket efter älvarna, oberoende om de bor i olika länder.

Barentsområdet är ett historiskt närvarande område med många affärs- och vänskapsförbindelser, vänorter och samverkansformer både inom kulturen och idrotten där svenska, finska, norska och ryska företrädare broderligt träffats för att berika sina kulturer.

Fram tills mitten av 1800-talet bedrevs den viktigaste handeln i öst-västlig riktning på Barentsområdet.

Föreningsstruktur

Föreningslivet på landsbygden är av tradition ett nav i civilsamhället för att skapa lokal identitet och attraktivitet. Men på senare år har många föreningar kämpat för att hålla sig levande, med stora svårigheter att få folk att ställa upp på förtroendeposter. Alltför många har vant sig vid att vara mottagare av det som erbjuds, än att engagera sig för att erbjuda något i lokalsamhället. Och tyvärr, vi ser att detta går i arv, att föräldrar som inte är engagerade i föreningslivet sällan verkar för att deras egna barn ska engagera sig.

Den demografiska snedfördelningen av befolkningen mellan stora tätorter och landsbygden har påskyndats av den digitala närheten till världen och alla klickbara kompisar. Den här förändringsprocessen påbörjades för snart 30 år sedan, inte minst på landsbygden, när mobiltelefonen blev var mans egendom. Den

påverkade allt från utbildningar, arbetslivet, familjens vardag och ledigheter. Vardagen blev mer en jakt på upplevelser än att engagera sig i det lokala föreningslivet, upplevelser som var lättare att hitta utanför landsbygden. Det moderna samhället har i steg knackat på dörren och vid sekelskiftet datoriserades mobiltelefonerna. Det traditionella föreningslivet mattades successivt av, vilket har bidragit till att medelåldern ökat inom föreningslivet samtidigt som antalet föreningar har minskat. Idag bedöms mindre än hälften av föreningarna vara aktiva, många finns bara på pappret och det är mer vanligt än undantag att samma personer sitter i flera föreningsstyrelser.

Föreningslivets utveckling är en viktig faktor att förbättra, att hitta samarbetsformer där vi tillsammans kan förverkliga drömmar och förädla vardagen på landsbygden. Våra ungdomar använder numer betydligt snabbare mötesformer, oftast på sociala media, det måste vi alla bli bättre på att nyttja för att hitta varandra över generationerna. Unga människor vill flytta resultaten närmare sig själva.

Noterbart är även att föreningslivet äger många anläggningar och fastigheter som har till syfte och ändamål att skapa aktiviteter och livskraft i bygderna.

Arbetsmarknad och näringsliv

Det här är en stor utvecklingsnyckel för vårt område.

Samtidigt som pandemin tillsammans med samhällets digitalisering och mobilitetsutveckling har visat att det är möjligt och ekonomiskt försvarbart att jobba mer hemifrån kommer den aviserade storskaliga gröna industriutvecklingen närmaste femårsperioden kopplat till våra basindustrier att skapa en hotspot-region av sällan skådat slag. Länet behöver tusentals nya invånare med de kompetenser som efterfrågas, människor som vill ha ett boende och en samhällsservice som fungerar. Och minst lika många arbetstillfällen som inom industrin kommer att skapas i samhället.

Länet och vårt område behöver inflyttning!

Lägg till detta besöksnäringens och upplevelseindustrins nystart efter pandemin som kommer att efterfråga fler entreprenörer och anställda, både helårs- och säsongsanställda. Under pandemin har vi svenskar hemestrat och svemestrat betydligt mer, upptäckt vad vi har på hemmaplan, samtidigt som antalet internationella gäster stadigt ökar från främst Norge, Tyskland, Storbritannien, Finland och Frankrike.

Arbetsmarknaden präglas historiskt av att män söker sig till industrin och kvinnor till offentlig sektor men det finns positiva tecken på att arbetsmarknaden går mot att vara mindre könsuppdelad, fler män söker sig till service- och omsorgssektorn samtidigt som kvinnor utbildar sig inom traditionellt manliga branscher som

ingenjör- och byggverksamhet, transportsektorn, tillverkning, energi och miljö samt inom de areella näringarna.

Noterbart är att utbildningsnivån är lägre hos män, de går oftast kortare mer yrkesinriktade utbildningar och får efter det tidiga jobberbudanden.

Sysselsättningsgraden är hög med förhållandevis låg arbetslöshet, inte lika stora skillnader mellan inrikes och utrikes födda som det var efter perioder med större invandring.

Merparten eller drygt 80 procent av områdets näringsliv består av små företag, så kallade mikroföretag med färre än 10 anställda. Fler män än kvinnor är egenföretagare, här finns en klar förbättringspotential där alla boende på landsbygden kan skapa sina egna arbetstillfällen genom att registrera egna företag.

Service och infrastruktur

I mer glesbefolkade områden är utbudet av service och handel svagt, det har utarmats över tid.

Kommunikationerna mellan de större orterna är goda med ett väl utbyggt vägnät men i de mer glest bebyggda områdena är kommunikationerna och vägstandarden betydligt sämre. Det medför att boende på landsbygden i sin vardag är beroende av bilar.

Investeringar har inletts för att bygga ut järnvägsnätet mot öster och förhandsbesked har lämnats om stora investeringar efter 2030 för att färdigställa EU-visionen om den Bottniska korridoren som en del av det europeiska stomnätet. Eftersom 70 procent av den europeiska metallutvinningen sker i norra Europa är det viktigt för EU att säkerställa gröna transportkorridorer, att färdigställa Norrbotniabanan. Även Malmбанan norrut mot Kiruna och Narvik ligger i investeringsbudgeten med dubbelspår för gods- och persontrafiken.

Fungerande digitala kommunikationer som bredbandsnät, mobila bredbandsnät och mobiltäckning är kritiska framgångsfaktorer för landsbygdens fortsatta utveckling. Det fasta kopparnätet plockas successivt ner vilket ökar samhällets krav på att digitaliseringen måste fungera; för näringslivet, företagandet, arbetsplatserna, sjukvården och äldreomsorgen, service- och handel, besöksnäringen samt alla boendes vardagsuppkopplingar. Fibreringen går betydligt långsammare på landsbygden än i tätbefolkade områden, målet på 95 procents täckning ligger idag på 80 – 85 procent vilket innebär att många idag ligger i skuggan.

Norra Sverige har sedan 1950-talet haft ett i storleksordningen 50-procentigt elöverskott som levererats söderut på stamnätet till bristområden i södra Sverige. Men nu vet vi att den här gröna elen från vattenkraften och vinden kommer att tas i anspråk för länets gröna omställning av tung industri och utvecklingen inom

datacenterindustrin. Det innebär att vi snart saknar en regional överkapacitet att transferera söderut till den svenska elbalansen. Det kan ses som en svensk energivinst eftersom transfereringen medför en förlust av ca sex procent el från Luleälven ner till landets bristområden.

När det gäller infrastruktur för fritidssektorn ser vi att det blir allt vanligare att båtägare sjösätter sina båtar eller vattenskotrar från en vagn eller ett släp i hamnar där de vill åka ut över dagen. Det ställer ökade krav på större parkeringsplatser, miljöstationer, rastplatser, toaletter, grillplatser, färskvatten, skyltningar, informationsplatser mm.

3.3 Behov och utvecklingsmöjligheter

Strategin har sedan början av året tagits fram med inspel från närmare ett 20-tal identifierade strategiska referens- och samverkanspartners som representerar både nationella och regionala intressen i området samt givetvis från våra kommuner och vårt eget nätverk av ideella, privata och offentliga landsbygdsutvecklare.

Parallellt med detta har insamling av SWOT-analyser pågått fram till i juli när en sammanställning skett. Här har vi varit noga med att få inspel av allt från ungdomar till dem som representerar näringslivet och civilsamhällets ideella föreningar. I det här arbetet har många inspel kommit som representerar behovs- och omvärldsanalyser som ligger till grund för sammanställningen av utvecklingsmöjligheter. Våra stora viktiga samverkanspartners har alla på sitt sätt pekat ut framtiden med stöd av både nationella och internationella omvärldsspaningar.

Här nedan kan ni ta del av exempel på vår landsbygds behov och utvecklingsmöjligheter:

Attraktiva boenden på landsbygden

Det finns stora möjligheter att bygga och bo attraktivt utanför tätorterna, vi ser en efterfrågan som ökar i hela landet och spås öka ännu mer. Det är viktigt sett med landsbygdens ögon att vända centraliseringstrenden. I vårt område måste det skapas fler boendemöjligheter till den inflyttning som krävs för att klara kompetensförsörjningen till den gröna omställningen av industrin och de servicetjänster i samhället som följer med denna utveckling. För att klara detta måste boenden skapas i både tätorter och på landsbygden.

Samhällsförändringar efter pandemin

Vi kan stå inför en befolkningsstyrd omställning av boendet och placeringen av arbetstillfällen de närmaste decennierna, påverkat både av pandemin och det digitaliserade samhällets förändringar av arbetslivet. I hela regionen, i Boden (grön

ståltillverkning), i Gällivare (fossilfri malmbaserad ståltillverkning) och söder om länet i Skellefteå (batterifabriken) skapar den gröna industrin flertusentals arbetstillfällen som kommer att styras av storskaliga befolkningsomflyttningar i landet.

Stärka begreppet smarta landsbygder

Vi måste utveckla våra tätortsnära områden så att de uppfattas vara moderna högteknologiska landsbygdsområden, med smarta handels- och servicelösningar som tillgodoser alla från våra barn och ungdomar till förvärvsarbetande, entreprenörer och äldre. Vi kommer de närmaste åren se ännu fler digitaliserade service- och affärlösningar för landsbygden, och digitaliserade servicepunkter, utvecklingen stannar inte vid vad den är idag.

Engagera ungdomar för landsbygdsutveckling

En kritisk framgångsfaktor är att identifiera och nå framtidens landsbygdsutvecklare, ge ungdomarna möjligheter att äga frågan att förverkliga sina drömmar där de vuxna samverkar över generationsgränserna för att åstadkomma en gemensam nytta. Vi ska uppmuntra dem att anordna egna möten där ungdomar möter ungdomar, och att projektvägen med förenklade ansökningar och oftast små budgetar "snabbt" förverkliga sina önskemål om aktiviteter och småskaliga investeringar.

Ökat nationellt intresse för inhemska upplevelser

Under pandemin ser vi att det nationella intresset har ökat för det vi idag kallar "svemester" och "hemester" där det framgår att många som semestrar på hemmaplan är överraskade av allt som erbjuds när det gäller högkvalitativa aktiviteter till en ekonomi som passar både familjer och dem som vill uppleva det exklusiva. En framgångsfaktor är att marknadsföra erbjudanden som riktar sig till både nationella och internationella kunder, från barnfamiljer och exklusiva besökare.

Stor bredd på projekterbjudanden

En utmaning för Leader-områdena kommer vara att nå ungdomarna och barnfamiljerna, här måste vi kunna erbjuda både traditionella stora och medelstora utvecklingsprojekt med ett utbud av "ungdomliga" snabba projekt typ paraplyprojekt med tematiska erbjudanden. De unga i den så kallade "generation z" vill med små projektplaneringar och små pengar åstadkomma något som för dem är angeläget, det kan vara bra startpengar för att locka dem att tänka större.

Uppväxlade mark och bostadsförsörjningsplaner

De allra flesta av våra tätorter har masterplaner för sina kommunala planeringar, där allt från vägar till va, el och fiber noga har dokumenterats och förberett för kommande etableringar av bostadsbyggande, företagsetableringar och fritidsområden. Det är viktigt att även utvecklingen på landsbygden ges denna samhällsstödjande insats. Varje kommun måste få till uppgift att tillsammans med landsbygdens företagare och föreningsliv identifiera prioriterade strategiska områden för etableringar och bostadsbyggande med utgångspunkt från den regionala samhällsutvecklingen.

Kvalitetssäkring och marknadsföring av naturturismen

Besöksnäringens stora och små leverantörer och underleverantörer måste ges möjlighet att kvalitetssäkra sina tjänster och produkter. Besöksnäringen är en ung näring med många leverantörer som i en kvalitetssäkringsprocess kommer att kompetensutvecklas och i förlängningen bli mer efterfrågade och lönsamma. Många har ansvar för sina besökare i en arktisk miljö, på havet i skärgården och efter älvarna, i aktiviteter som är äventyrsupplevelser, därför är det viktigt att verksamheterna genomlysas och i vissa fall till och med certifieras där besökarna får sina diplom som ett bevis på deltagandet.

Uppdaterade affärs- och bygdeplaner

Alla byautvecklingsplaner ska ha ett bäst-före-datum med målet att kontinuerligt uppdateras. De viktigaste föreningarna i byarna bör fokusera på tematiska förändringar som styr deras målsättningar och jakt på resultat, med planer som bygger på samverkan, samordning och samsyn för att nå målen. Det är viktigt att inom föreningslivet generationsväxla de äldres kunskande och hantverkskunskande, att ta tillvara på det så att man inte behöver uppfinna hjulet flera gånger. Även föreningslivet ska i sin planering tänka på nyttan och lönsamheten i det man gör.

Marknadsföra vår arktiska vardag

Omvärldens globala gröna ögon uppfattar att vårt område på Nordkalotten har en livskvalitet som många internationella gäster och inhemska storstadsmänniskor saknar vilket vi måste vara duktiga på att marknadsföra. Om de inte vet vad de saknar så efterfrågar de inte det vi kan erbjuda. Internationellt sett uppfattas vi i vår region lämna betydligt mindre klimatavtryck jämfört med de tätbefolkade områdena i Europa och Asien. En genomgående utvecklingsfaktor i vår region är att med stöd av Agenda 2030 verka för ett hållbart samhälle.

Utveckla det arktiska köket

Norra Sverige har unika möjligheter där vi kan ta vara på och förädla befintliga skogs/bär/fisk-råvaror samt odla näringsriktiga matråvaror tack vare våra ljusa nätter. Den gröna näringen har förutsättningar att skapa fler matråvaror till våra matbord samtidigt som det skapar lönsamma investeringar för småföretagandet, det vi odlar på sommaren växer dygnet runt samtidigt som fibertillväxten i till exempel rotfrukter och potatis blir betydligt lägre än för grödor som växer där det är mörka nätter. Självförsörjningsgraden måste förbättras från dagens två till närmare det finska lagstadgade kravet på sju dagarnas självförsörjning i kris- och krigstillstånd. Den gröna näringens möjligheter till småskalig livsmedelsproduktion, kanske kombinerat med tillgång till lokala beredningslokaler och kök, försäljning via bemannade och obemannade matmarknader, kommer att bli en tillväxtfaktor att räkna med.

4. MÅL, INSATSOMRÅDEN OCH INDIKATORER

4.1 Vision

**”Tillsammans förädlar vi
våra resurser till nya möjligheter”**

För att veta vart vi ska styra måste vi veta vart vi vill komma.

Därför har vi arbetat fram en långsiktig vision som handlar om hur vi vill ha det i framtiden. Visionen ska vara en inspirerande ledstjärna som påverkar genomförandet av vår strategi. Förhoppningen är att visionen även ska inspirera människor och organisationer i vårt område att vara med och skapa möjligheternas landsbygd.

Vår vision bygger på tre tankar: Tillsammans, vi ska söka samarbetspartners och människor som är engagerade, tillför nya tankar och hjälper till att bryta de gamla strukturerna. Förädla våra resurser, vi tar vara på omvärldsfaktorerna, kunskaper och kompetenser för att omvandla dessa till något som gagnar hela bygden. Nya möjligheter, vi ska bidra till förverkligandet av alla attraktiva och lönsamma stora och små investeringar som skapar framtidstro och arbetstillfällen på landsbygden, i samverkan mellan stad och land.

Vi vill ha en vision som är tydlig och lätt att komma ihåg för alla intresserade.

4.2 Mål

Leader Spira Mare 2030 har i strategiarbetet tagit fram tre mål:

- 1. Stärka området som en attraktiv destination*
- 2. Stärka det hållbara privata och ideella entreprenörskapet på landsbygden*
- 3. Stärka den inkluderande samhällsutvecklingen på landsbygden*

Målformuleringarna har tagits fram i skrivargruppen, i samverkan med styrgruppen och styrelsens ledamöter. Utifrån den sammanställda SWOT-och omvärldsanalysen har inputs och dialoger med samverkanspartners kompletterat arbetet med målformuleringarna. Inför kommande programperiod har Landsbygdsfondens övergripande mål med Leader-arbetet beaktats, att främja sysselsättning, tillväxt, social delaktighet och lokal utveckling i landsbygdsområden, inbegripet bioekonomin och hållbara areella näringar.

Syftet med målarbetet är att beskriva målen och varför de är mål samt att beskriva verktygen och insatserna i våra insatsområden som gör de möjligt att nå målen. I avsnittet om indikatorerna beskrivs hur målen ska mätas, delmålen beskrivs inte i strategin i detta läge.

Stärka området som en attraktiv destination

Insatsområdet bygger på två aspekter, att stödja utvecklingen av en fungerande infrastruktur och service samt att öka områdets attraktivitet genom att utveckla det lokala utbudet av natur/kultur/fritidsaktiviteter. En bygd där det händer saker

blir mer efterfrågad och närvarande. En framgångsfaktor för att nå detta mål är att stimulera idébärarna till ett aktivt trepartssamarbete med identifierade partners, inom regionen och det lokala civilsamhället.

En attraktiv plats definieras som en plats dit man längtar och där man känner sig välkommen att bo, leva och verka. En plats där livspusslet går att balansera, där vi gör saker tillsammans och kan utvecklas på våra egna villkor. Det är också en plats som människor vill besöka, både på grund av den fantastiska naturen och de drivna människorna samt företagen som är verksamma i området.

En attraktiv plats uppfattas av hela människan, av den kreativa högra hjärnhalvans alla sinnen som uppfattar allt från tystnaden till ljus, mörker, värme, kyla och livskvaliteten, till den vänstra hjärnhalvans mer faktabaserade insamling av upplevelser.

Att fortsätta utveckla området som en attraktiv plats knyter an till den nyligen framtagna regionala utvecklingsstrategin och flera av våra samverkanspartners marknadsstrategier, alla med fokus på 2030, samt till målsättningarna i Agenda 2030 som fokuserar på hållbarhet och klimatanpassning i det vi gör.

Av SWOT-analysen framgår att vårt område är ett hotspot-område med stor framtidstro och med många unika särskiljande framgångsfaktorer.

Det positiva är att det finns ett stort utrymme för fler boende i kustområdet på vår tätortsnära landsbygd, en klar framgångsfaktor med tanke på det stora behovet av inflyttning till regionen som är en förutsättning för kompetensförsörjningen till de storskaliga gröna investeringarna närmaste fem till tio åren. Av den anledningen är det viktigt att samhällets finansiärer prioriterar resurser så att landsbygdens intressenter får en möjlighet att bidra till samhällsutvecklingen på landsbygden. Det handlar om att bygga vidare på våra styrkor och möjligheter samtidigt som vi minimerar de identifierade svagheter och hoten.

En mer livskraftig landsbygd är hälsobefrämjande och ökar i attraktionsvärde.

Förankring till globala målen i Agenda 2030

3 – God hälsa och välbefinnande

11 – Hållbara städer och samhällen

Stärka det hållbara privata och ideella entreprenörskapet på landsbygden

Med entreprenörskap menas att förverkliga idéer som ökar lönsamheten och förbättrar levnadsvillkoren för både företagandet och civilsamhällets ideella föreningar. Det handlar om att utveckla det man vill göra, kanske ibland genom att ta risker men framför allt att skapa mervärden, utveckla metoder, produkter och tjänster genom ett innovativt tänkande. Förverkligandet av idéer kan leda till fler arbetstillfällen på landsbygden.

En entreprenör behöver inte driva ett företag, en entreprenör är en privat eller ideell person som drivs av att förverkliga idéer och drömmar.

Kreativa eller tokiga idéer inom föreningslivet leder många gånger till ett småföretagande där driftiga personer med stöd av omgivningen förädlar landsbygden. Att tänka utanför boxen leder många gånger till överraskande resultat. Ett brett näringsliv ökar områdets attraktivitet och lockar lokalbefolkningen med deras närstående att vara en del av samhället utanför tätorterna.

En hållbar omställning handlar om att ställa om så att det vi gör blir hållbart socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Hållbarhet i dessa tre dimensioner är en förutsättning för att utvecklingsarbetet sammanfaller globalt, nationellt och lokalt med målsättningarna i Agenda 2030. Faktorer har lyfts fram i vår SWOT om att satsa på landsbygdens människor, på livsmiljön och den demografiska snedfördelningen, på kompetensförsörjningen och de ungas arbetslöshet, på äldreomsorgen, digitaliseringen och besöksnäringens utveckling samt de kritiska framgångsfaktorerna icke godkända vägar, senfärdig fiberdragning och svajig mobilitet.

Trepartnerskapet stärks genom samverkan med universitetens och andra offentliga aktörers forskning och spetskompetenser som bidrar och kvalitetssäkrar vägen fram till framgångsrika resultat. Inom Leader är det känt att de utvecklingsgrupper som samverkar med civilsamhällets småföretagare oftast snabbare förverkligar sina mål.

Landsbygdens sociala gemenskap skapar en trygghet som upplevs familjär och närvarande. Med det som utgångspunkt skapas goda förutsättningar att nå våra egna och Landsbygdsfondens mål om lokal utveckling, bioekonomi och en förbättrad socioekonomisk struktur.

Människorna på landsbygden tenderar att vara eller bli entreprenörer av olika slag, hitta på smarta lösningar och skapa arbetstillfällen till sig själva och andra. De vill inget annat än att deras landsbygd ska vara en smart landsbygd.

Förankring till globala målen i Agenda 2030

7 – Hållbar energi för alla

9 – Hållbar industri, innovationer och infrastruktur

12 – Hållbar konsumtion och produktion

13 – Bekämpa klimatförändringarna

14 – Hav och marina resurser

15 – Ekosystem och biologisk mångfald

Stärka den inkluderande samhällsutvecklingen på landsbygden

I SWOT-analysen identifieras befolkningen på landsbygden som samhällsengagerade överlevnadsmänniskor, som ställer krav på samhället utanför tätorterna när det handlar om digitaliseringen, bredbands- och

mobilitetssäkringen, boendemöjligheter för familjer och den äldre befolkningen, förskola och fritids för de unga, politikernas beslutsprioriteringar, vägar och kommunikationer samt områdets handel och service.

Sammanhållningen är stor men föreningslivets betydelse har på många håll minskat i betydelse för att skapa lokala aktiviteter, de ideella föreningarnas betydelse är en kritisk framgångsfaktor. Föreningslivet har historiskt sett varit en starkt bidragande faktor när landet byggdes upp till en välfärdsstat efter andra världskriget och femtio år framåt. Efter sekelskiftet har föreningslivet utmanats av datoriseringen och de sociala medierna, nu gäller det att vi måste lära av varandra. För att uppnå ett inkluderat aktivt samhälle krävs att vi möts på olika sätt.

Vi måste identifiera nya mötesplatser där vi möts gränslöst.

På våra nya mötesplatser är det prioriterat att ungdomar ska ta plats.

Inför framtagandet av strategin 2014 – 2015 stod landet inför en stor invandring som för vår del i norra Sverige klingade av ganska fort, många flyttade söderut efter att de lärt sig lite svenska, de sökte sig till tätorterna för praktik- och arbetsplatser. Av den anledningen har vi få nyanländar-resultat att redovisa när denna period ska slutrapporteras, de som är kvar är i de allra flesta fall integrerade i samhället. Givetvis ska utlandsfödda om intresse finns involveras i det kommande Leader-arbetet.

Begreppet social ohållbarhet bevakas där vi analyserar förekomsten av snedfördelningar mellan unga och gamla, mellan män och kvinnor, i alla typer av gruppbildningar, liksom förekomsten av homogena strukturer, stereotypa könsroller och klassklyftor. För att lyfta förändra felaktiga beteenden är det lämpligt att erbjuda riktade projekt med målet att hitta sammanhang och gemenskap.

I inkluderande samhällen och strukturer skapas välmående och framtidstro.

Förankring till globala målen i Agenda 2030

4 – God utbildning för alla

5 – Jämställdhet

10 – Minskad ojämlikhet

4.3 Insatsområden

Grundläggande för alla våra insatsområden är att våra prioriterade projekt ska bygga på samverkan och på våra övergripande principer.

Vi ska aktivt uppmuntra deltagarna till alla typer av samverkan. Leader-metodens trepartnersamverkan är grunden som kan kompletteras med samverkansformer mellan näringslivet och civilsamhället, mellan föreningar och andra nyttiga

partners. I ett partnerskap mellan offentliga, privata och ideella aktörer skapas en stark bas för utveckling som ökar förutsättningarna för en hållbar långsiktig utveckling även om projekten tenderar att gå upp och ner i engagemanget. Vårt partnerskap stärks ytterligare när vi förankrar identifierade processer med universitetets forskningsresurser och kompetensplattformar.

En röd tråd i våra projekt är att de ska bygga på likabehandling och icke-diskrimineringsprinciper med ett integrerat jämställdhetstänkande.

Insatsområde 1 – En attraktiv landsbygd

Områdets lokala och regionala aktörer ska uppmuntras att utveckla nya lösningar för landsbygdens välfärd, för boende, service och infrastruktur, i skapandet av en modern landsbygd med stöd av digitaliseringen i samhället. I det här arbetet ingår även att öka trivselfaktorn genom att utveckla utbudet av kultur- och fritidsaktiviteter som både boende och besökare blir delaktiga i och som skapar attraktivitet och framtidstro. När fler är verksamma ökar områdets livskraft och trivselfaktorn.

I begreppet attraktiv landsbygd ingår att boende mer än idag skapar sina egna inkomstmöjligheter och arbetstillfällen där de bor eller i närområdet. Om inpendlingen till tätorterna minskas stärks klimatinitiativet.

Det är positivt att fler och fler kan tänka sig flytta ut på landet. Vårt område behöver en inflyttning av tusentals personer för att klara industrins och samhällets kompetensbehov. Forskningen visar att valet av plats att bo är intimt förknippat med upplevd livskvalitet, inte minst för barnfamiljerna. Annat som påverkar är möjligheten att odla egna grönsaker, att i vardagen vara nära naturen, ha en social gemenskap och möjlighet att utöva hobbies som hör landsbygden till.

Corona-pandemi har visat sig vara en "game-changer" där näringslivet och samhället på nolltid har skapat nya förutsättningar till distansarbete, ett förändrat arbetsliv som vi bara har sett början på. Digitaliseringen gör det möjligt att behålla sitt stimulerande arbete även om man flyttar från storstan.

Landsbygdens möjligheter är större än på länge.

Behovsanalysen visar att en viktig nyckel till attraktiv livsmiljö är tryggheten i vardagen, den sociala sammanhållningen, på många platser kopplad till ett levande föreningsliv. I insatsområdet ska vi prioritera satsningar på att växla upp och på sina håll återstarta föreningsverksamheter. Viktiga deltagare är våra ungdomar och barnfamiljerna men vilka är framtidens mötesplatser?

Ett prioriterat behov är att skapa fler boendemöjligheter på landsbygden, att identifiera ödehus och sommarhus som knappt används, och att identifiera

markområden för nybyggnationer. Med den stora invandring som väntar är det här samtidigt ett hot och en möjlighet, ett hot om samhället inte klarar av att erbjuda dem som vill flytta hit ett boende, en möjlighet för landsbygden att vända trenden med avflyttning.

Ett uttalat önskemål är att kunna förbättra möjligheterna till handel och service, inte minst för de äldre som inte är lika rörliga som den förvärvsarbetande befolkningen.

De mjuka värden som besöksnäringen har byggt upp kommer att stärkas ytterligare när vi i norra Sverige får en mer livskraftig landsbygd, moderna landsbygdsområden. Även om många besökare lockas av vår orörda natur och dess upplevelser så måste digitaliseringen gå hand i hand med besöksnäringens affärsutveckling och erbjudanden.

Det är viktigt att utveckla landsbygden tillsammans med de boende, speciellt i turisttåta områden, för att skapa förståelse och en gemensam nytta. Det minskar friktionen mellan besöksnäringen och berörda invånare. Det gäller att samtidigt som vi ska vårda naturen och allemansrätten ändå kunna skapa en värdeökning som gagnar alla. Områdets produkter och tjänster ska identifieras, paketeras och marknadsföras till upplevelser i samklang med naturen.

Insatsområde 2 – Entreprenörskapet på landsbygden

Områdets privata och ideella entreprenörer ska uppmuntras att utveckla småföretagandet och verksamheter som bidrar till att skapa tillväxt och sysselsättning på landsbygden. Det målet kan nås genom samverkan med aktiva partners inom föreningslivet och företagandet och genom att tillföra ny kunskap och kompetens inom samhällsutveckling och entreprenörskap.

I de lokala föreningarna och företagandet finns det drivande personer som med stöd av omgivningen kan utveckla områdets alla förslag till aktiviteter och produktidéer. Det är inte alltid den som lämnar förslaget som är mest lämpad att förverkliga genomförandet, bästa resultatet åstadkoms oftast när flera med olika kompetenser samverkar. Här är det viktigt att bygdens ungdomar och förvärvsarbetande som oftast kommer med de mest kreativa förslagen uppmuntras att äga, driva och förverkliga sina idéer och drömmar. Laterala eller tokiga idéer ska vårdas ömt. Ett diversifierat näringsliv ger en bredare arbetsmarknad som möjliggör att unga och medelålders i befolkningen kan stanna kvar i regionen. Attraktiviteten ökar också när utbudet av fritids- och kulturaktiviteter ökar.

Ett hållbart näringsliv är ett klimatpolitiskt viktigt mål för hela mänskligheten. Det är samtidigt ett socioekonomiskt strukturmål inom EU för att bland annat främja

sysselsättning och tillväxt på landsbygden. Det innebär att det är ett viktigt utvecklingsverktyg för oss för att uppfattas vara attraktiva och framtidsinriktade i vår verksamhet. Begreppen cirkulära affärsmodeller och återbruk är modeller att testa.

I detta insatsområde ryms insatser som syftar till att öka antalet entreprenörer med målet att skapa fler arbetstillfällen på landsbygden. För många speciellt kvinnor kan denna insats möjliggöra möjligheten att gå från en hobby eller ett intresse till att skapa sitt eget arbetstillfälle genom att bli småföretagare. En utvecklingsfaktor att ta med sig är möjligheten att nyttja den pågående digitaliseringen för att hitta nya vägar till försörjning, till lönsamt företagande. Satsningar på kompetenslyft leder ofta till nya affärslösningar, ökad innovations- och konkurrenskraft, förbättrade finansieringslösningar, sociala och hållbara affärsnätverk som positionerar en på marknaden.

I detta insatsområde ryms även mer kvalitetsfokuserade marknadsförings- och affärsutvecklingsinsatser som paketerar de lokala tjänsterna och produkterna, natur- och matupplevelserna, berättelserna och de särskiljande faktorerna. Det är viktigt att kunna informera och marknadsföra säljkatalogen på flera olika språk, att retoriskt nå kunderna och omvärlden via sociala media, muntligt och i skriftliga versioner.

Bankernas ovilja att vara med och finansiera bostäder och företagslokaler är en reell kritisk framgångsfaktor för samhällsutvecklingen utanför tätorterna. Förhoppningsvis ska satsningarna på en mer digitaliserad landsbygd förbättra bankernas vilja att investera.

För att skapa ett hållbart näringsliv välkomnar vi projekt där företagare och föreningar på landsbygden gör gemensamma affärsmodeller som gynnar såväl civilsamhällets människor som klimatet. Det kan vara erbjudanden om aktiviteter inom besöksnäringen, satsningar inom den gröna matproduktionen, innovativa transporter, digitaliserings- och servicelösningar som överraskar omvärlden.

Insatsområde 3 – Ett engagerat och inkluderande civilsamhälle

Området ska verka för en ökad delaktighet i den lokala utvecklingen.

Insatsområdet riktar sig till alla i trepartnerskapet som bidrar till den lokala utvecklingen och samhörigheten. Hit räknas alla som gör nytta på landsbygden oberoende om man bor i en tätort, långt hemifrån kanske till och med utomlands. Det viktiga är att göra nytta på landsbygden. Genom leader-metoden uppmuntras alla projektsökande att samverka gränslöst; över kommungränser, föreningsgränser, språkgränser, kulturgränser mm. Det är viktigt att olika typer av

kompetenser samråder om utvecklingen, kommer med oväntade inputs som sätter färg på och vidgar debatterna.

Inkluderade och hållbara samhällen är två av FN:s globala hållbarhetsmål, vilket är synonymt med framgångsrika samhällsutvecklares innovationsindex. Samhällen som bygger på dessa två faktorer är mer lyckosamma innovationsplattformar än de som agerar mer i sin egen bubbla utan att tänka på konsekvenser som påverkar samhället och klimatet.

SWOT-analysen visar med inspelen från den ideella sektorn att deras kunskap om behoven och deras bidrag till ett inkluderande samhälle är avgörande för den fortsatta samhällsutvecklingen på landsbygden. Den ideella sektorns närvaro i föreningslivet är ett kitt som håller ihop bygderna och deras befolkning, som aktiverar dem till fritids- och kulturaktiviteter som ökar livskvaliteten i våra små samhällen. Vi har även goda exempel där föreningar har skaffat sig ökad livskraft genom att använda sociala media för sin utveckling. Det har visat sig att många som flyttat från bygden, till och med barn till någon förälder som endast är sommargäster, har en hemkänsla som gör att de stödjer det lokala initiativet att behålla bygden levande. Vi ser det i privata insatser som stärker byns affär eller som medlemsinsatser inom föreningslivet. De kan till exempel betala soffbiljetter till arrangemang där de inte kan delta. Föreningslivet är även viktigt för den sociala integrationen, mellan åldrar, kön och etnicitet. Svaga eller halvdöende föreningar kan återupplivas genom att i projektform ta fram "en byautvecklingsplan 2.0". Alla kan bidra på något sätt, och hur aktiva de kan vara skiftar beroende på deras familjesituationer, arbetsplatser och förmågor.

4.4 Indikatorer och målvärden

Spira Mare 2030 kommer att fokusera på

- *Två EU-indikatorer (med resultatredovisning till Jordbruksverket och EU)*
- *Sex nationella indikatorer (med resultatredovisning till Jordbruksverket)*

I framtagandet av de två indikatornivåerna har målsättningen varit att skapa en röd tråd mellan dem.

EU:s resultatindikatorer

Mål	Insatsområde	I-kod	Indikatornamn	Definition	Målvärde
4.2.1 Stärka området som en attraktiv destination.	4.3.1 En attraktiv landsbygd	R.40	Smart omställning av ekonomin på landsbygden	Antal framtagna strategier för smarta landsbygder.	35
4.2.3 Stärka den inkluderande samhällsutvecklingen på landsbygden.	4.3.3 Ett engagerat och inkluderande civilsamhälle				
4.2.2 Stärka det hållbara privata och ideella entreprenörskapet på landsbygden.	4.3.2 Entreprenörskapet på landsbygden	R.39	Utveckla ekonomin på landsbygden	Antal företag, inte lantbruksföretag, på landsbygden som söker stöd för att utveckla sin verksamhet. Detta inkluderar alla landsbygdsföretag så länge inte utvecklingen de genomför i projektet eller investeringen rör primärproduktion. Däremot kan företag räknas med som förädlar råvaror.	40

Nationella indikatorer

Mål	Insatsområde	I-kod	Indikatornamn	Definition	Målvärde
4.2.1 Stärka området som en attraktiv destination.	4.3.1 En attraktiv landsbygd	N.02	Bevarad sysselsättning	Med bevarad sysselsättning menar vi arbetstillfällen som inte hade kunnat finnas kvar utan det mottagna stödet. En heltidstjänst motsvarar 1720 tim/år och en halvtidstjänst 860 tim/år.	8
4.2.3 Stärka den inkluderande samhällsutvecklingen på landsbygden.	4.3.3 Ett engagerat och inkluderande civilsamhälle				
4.2.2 Stärka det hållbara privata och ideella entreprenörskapet på landsbygden.	4.3.2 Entreprenörskapet på landsbygden	N.03	Nya produkter	Denna delas upp i tre nivåer för att kunna ta hänsyn till innovationshöjd. D.v.s. är produkten/erna nya på den svenska marknaden, på den lokala marknaden (leaderområdet) eller endast för den enskilda organisationen? En fysisk produkt är en vara som man kan köpa och ta hem, men konsumera senare t.ex. mat, souvenirer,	20

				kläder och möbler. En digital produkt är en vara som säljaren kan sälja eller erbjuda gratis upprepat antal gånger utan att göra om aran på nytt, t.ex. nedladdningsbara filer som e-böcker, guider. Men det kan också inkludera olika mjukvaror och appar om kunden inte är beroende av prenumerationer för att kunna ta del av dem.	
4.2.2 Stärka det hållbara privata och ideella entreprenörskapet på landsbygden.	4.3.2 Entreprenörskapet på landsbygden	N.04	Nya tjänster	Denna delas upp i tre nivåer för att kunna ta hänsyn till innovationshöjd. D.v.s. är tjänsten/erna nya på den svenska/lokala marknaden eller endast för den enskilda organisationen? En fysisk tjänst är något man köper och konsumerar ihop i stället för att ta hem, t.ex. hårklippningar, guidade turer och upplevelser samt teaterföreläsningar. En digital tjänst är en tjänst som säljaren behöver göra om och anpassa vid varje försäljning, t.ex. sociala medietjänster, webbdesign eller liknande. Hit räknas streamingtjänster då kunden inte äger materialet utan endast har tillfällig tillgång genom någon form av prenumeration på säljarens villkor.	10
4.2.3 Stärka den inkluderande samhällsutvecklingen på landsbygden.	4.3.3 Ett engagerat och inkluderande civilsamhälle	N.05	Nya mötesplatser	Antalet mötesplatser som skapats genom projektet och som bedöms kunna bestå efter projektslutet. En mötesplats kan vara fysisk i form av en ny eller återställd lokal då olika verksamheter kan äga rum, t.ex.	50

				hembygdsgårdar och övriga möteslokaler. En möteslokal kan också vara ett digitalt forum om det är begränsat till en tydligt avgränsad målgrupp och det finns sätt att interagera. Till exempel en facebook-grupp. Hemsidor eller bloggar räknas inte.	
4.2.3 Stärka den inkluderande samhällsutvecklingen på landsbygden.	4.3.3 Ett engagerat och inkluderande civilsamhälle	N.06	Nya fritids- och kulturaktiviteter	Antalet aktiviteter och mötesplatser som har skapats genom projektet och som bedöms kunna bestå efter projektslut, t.ex. för ungdomar, teater, idrott, språkcaféer. Endast antalet olika verksamheter ska räknas. Man ska inte räkna in antalet träffar som de haft eller antalet deltagare som medverkat eller antalet träffar.	14
4.2.2 Stärka det hållbara privata och ideella entreprenörskapet på landsbygden. 4.2.3 Stärka den inkluderande samhällsutvecklingen på landsbygden.	4.3.2 Entreprenörskapet på landsbygden 4.3.3 Ett engagerat och inkluderande civilsamhälle	N.07	Nya nätverk och samarbeten	Antalet nya och bestående nätverk eller samarbeten som skapats genom projektet och som bedöms kunna bestå efter projektslut. För att räknas som nytt ska nätverket eller samarbetet inte ha funnits innan projektets mobilisering och uppstart för det syfte som de nu har. Det behöver ingå minst två aktörer för att räknas som ett nytt nätverk eller samarbete. Endast antalet nätverk ska ingå, inte antalet aktörer i nätverken.	50

5. GENOMFÖRANDE

5.1 Kommunikation

Syftet med kommunikationsarbetet är att kontinuerligt göra Leader-arbetet synligt. På det sättet lyfter vi fram vårt områdes behov och utvecklingsmöjligheter vilket i sin tur leder till att väcka engagemang hos olika grupper att engagera sig i områdets samhällsutveckling.

Det finns flera generella budskap för kommunikation av vår lokalt ledda utveckling att förhålla sig till,

- *Att tillsammans bidra till en levande landsbygd*
- *Att samverka för att lära sig av varandra*
- *Att underlätta för målgrupperna att använda Leader-metoden*
- *Att metoden leder till en hållbar samhällsutveckling.*

Leader Spira Mare 2030 ska verka för att synliggöra områdets behov, möjligheter och det arbete som görs. Vi ska informera på hemsidor och via sociala media, lyfta intressanta utvecklingsinitiativ till regionala media, skriva lokala eller regionala debattinlägg, då påverkar vi läsarnas uppfattning om vad som händer i vårt område. Våra ord och bilder sänder ett budskap, ger en röst åt verksamheter som i sin tur ger positiva vibbar.

Vår kommunikation utgår från tre mål,

- *Att tydliggöra och informera om Leader-metoden*
- *Att inspirera och skapa möjligheter*
- *Att stärka den positiva bilden av landsbygden.*

Sett till dessa tre mål ska vi kommunikationsmässigt,

- *Lyfta fram det attraktiva genom att identifiera och tydliggöra områdets särskiljande värden, produkter och tjänster*
- *Uppmuntra områdets entreprenörer att ta modiga steg för ta lönsamma steg till försörjning*
- *Lyfta fram insatser som stärker områdets inkludering och mångfald.*

Verksamhetsmässigt ska följande prioriteras,

- *Att ta fram en översiktlig populärversion av vår strategi som skapar förståelse för hur och vad det går att söka stöd för*
- *Att genomföra regelbundna informations- och utbildningstillfällen om vår strategis fokusområden, hur ansökningsprocessen ser ut teoretiskt och praktiskt*
- *Att kontinuerligt informera våra medfinansierare om verksamheten.*

Våra målgrupper är,

- Stödsökande; nytänkande och driftiga människor som genom föreningslivet eller företagandet vill förädla sin bygd
- Samarbetspartners; föreningens medlemmar och styrelse samt deras organisationer, föreningar och företagande plus medfinansiärerna
- Allmänheten; boende och verksamma, inflyttare, hemvändare och alla som har hjärtat i bygden
- Politiker och beslutsfattare; som genom sina beslut påverkar utvecklingen.

Vår kommunikativa bas är hemsidan kompletterad av sociala media, vårt digitala och skrivna informationsmaterial till exempel pressmeddelanden om viktiga nyheter från verksamheten. Både regionalt och lokalt planeras för utbildningstillfällen, workshops och kampanjer, tematiska satsningar kopplade till områdets möjligheter.

En viktig kommunikativ roll har alla styrelseledamöter, att ta hem informationen inom sitt partnerskap och därigenom se till att den förankras och skapar lokala initiativ som identifierar viktiga pusselbitar i områdets samhällsutveckling.

Ett övergripande kommunikationsmål är att Leader-metoden ska vara närvarande i våra målgruppers vardag.

5.2 Urvalsprocess

Leader-föreningen har en öppen och icke-diskriminerande urvalsprocess för att prioritera projekt.

Urvalsförfarandet är utformat för att möjliggöra urval av de projekt som kan bidra till att uppfylla målen för strategin. Leader-föreningen prioriterar projekten med hjälp av lokalt utformade urvalskriterier. Ingen enskild sektor; privat, ideell eller offentlig har mer än 49 procent av rösterna. Efter prioritering fastställer Leader-föreningen stödbeloppet. Jordbruksverket gör slutkontroll av stödberättigande och fattar beslutet som skickas ut till sökande.

5.3 Samordning och samarbete med andra aktörer

Inför strategiskrivningen har styrelsen med dess styr- och skrivargrupp identifierat våra viktigaste referens- och samverkanspartners,

- Region Norrbotten (regionala utvecklingsstrategin)
- Länsstyrelsen (sektorsansvaret för landsbygd, klimat mm)
- Länsstyrelsens matprojekt Nära Mat 2.0 (regionala livsmedelsstrategin)
- Swedish Lapland Visitors Board (regionala besöksnäringstrategin)
- Luleå Business Region (regionala näringslivsutvecklingen)
- Hela Sverige Ska Leva (regionala landsbygdsrörelsen)

- *Naturturismföretagen (nationella entreprenörsutvecklingen)*
- *Bottenvikens skärgård (regionala skärgårdsutvecklingen)*
- *Berörda kommuner (lokala näringslivs- och besöksnäringstrategier)*
- *Berörda kommuners bya- och småföretagarföreningar*
- *Ideella föreningens Local Action Group (styrelsen och medlemmar).*

Vi har under strategiarbetet fått många viktiga inspel som förändrat bilden av landsbygdens möjligheter som vi har tagit med oss inför den kommande programperioden. Det som framför allt präglar våra partners framtidsstrategier är områdets stora framtidssatsningar inom den gröna och digitala industrin tillsammans med pandemins omställning av samhället som alla talar till landsbygdens fördel, möjligheterna till utveckling och tillväxt har nästan dramatiskt förändrats till det positiva. Resultatet av dessa faktorer lär vi kunna se i form av inflyttning till landsbygden, en förbättrad demografisk utveckling och ett ökat intresse från ungdomar och familjeförsörjare att engagera sig i samhällsutvecklingen på landsbygden.

Spira Mares utvecklingsområde utgörs av det regionala kustnära femkantområdet som redan idag har många gemensamma offentliga utvecklingsfrågor på sin agenda. Detta stärker trepartnerskapets samverkansmöjligheter inom området. Grundtanken är att störst och bäst effekt uppnås när vi kompletterar varandra, över alla gränser, med olika kompetenser och möjligheter att engagera sig.

För att utvecklingsinsatser ska få bästa möjliga resultat krävs samverkan och ett gott samarbetsklimat mellan parterna för att göra samfällid nytta på landsbygden;

- *Föreningar kan samverka gränslöst med andra föreningar, både närliggande och i andra kommuner*
- *Föreningar kan samverka med företagandet, leder ofta till snabbare resultat*
- *Offentligheten ska samverka och stödja landsbygdens alla partners, det kvalitetssäkrar och förankrar utvecklingsinsatserna.*

LAG-styrelsens sammansättning är viktig för en effektiv samverkan. Det är viktigt att föreningen lägger stor vikt vid att tillsammans med de kommunala representanterna se till att styrelsen bygger upp en bred kompetens, förutom kravet på jämställdhet och den åldersmässiga fördelningen, i allt från beslutsgruppen till verkställande utskottet och beredningsgrupperna i verksamheten. Här är valet av ledamöter i valberedningen en nyckel till rätt ingångsvärden i byggandet av organisationen. Alla ledamöters kompetenser, verifierat via deras cv, blir en kompetensplattform för goda resultat i projektverksamheten.

5.4 Effekter

Med effekter menas främst långsiktiga förändringar, från de mer kortsiktiga resultat som kan redovisas när projekten slutredovisas. Den samlade effekten eller slutresultatet efter säg tre år efter programperioden är det riktigt intressanta, Spira Mare får titta i sin kristallkula i slutet av programperioden för att söka ett glasklart svar på detta. Vi upplever att de samhällsförändringar som väntar gör oss optimistiska och när optimismen flödar i samhället, då ökar engagemanget. Fler vill alltid delta när ljuset skymtar i tunneln, det blir en positiv påverkan där fler inbjuds att engagera sig. Alla har något att bidra med, alla händer i utvecklingen tas emot för att åstadkomma resultat och sprida glädje. Vi lär oss av varandra och blir intresserade att ta nästa, och nästa, steg i utvecklingen.

Resultat som uppnås ska vara både fysiska, som vi kan ta på, och mentala som bygger vår gemensamma kunskap och framtidstro.

En överraskande effekt kan uppnås,

- *Om vi tillåts tänka utanför boxen, att tänka lateralt*
- *Om vi bjuder in till eller åker ut på nationella och internationella studiebesök för att lära av varandra*
- *Om vi uppgraderar våra idéer genom att samråda med universitetens kompetensplattformar*
- *Om vi tar del av Jordbruksverkets samlade projektbank över vad som är möjligt.*

Effekttänket ska genomsyra hela ansökningsprocessen, från det första inledande samtalet "med en drömmare" eller en notering på en postscriptlapp till den fortsatta processen att färdigställa en projektansökan som tas vidare till beredning, prioritering och startbeslut. Ansökan har först passerat projektägarens interna arbete, identifierat lämpliga samverkanspartners och andra nyttiga kontakter för att värdesäkra ansökan.

I bedömningen av projektansökningar tar LAG-styrelsen ställning till vilka projekt som bidrar bäst till målen och har störst möjlighet att få långsiktiga effekter på områdets socio-ekonomiska strukturer. I bedömningskriterierna får projekt som anses ha störst potential att nå hållbara effekter högsta poängsättningen.

Under genomförandet av projekten satsar vi genom verksamhetskontoret på regelbunden uppföljning, i en naturlig dialog med de projektsökande som alltid ska veta att de kan kontakta verksamhetsledaren och eller förtroendevalda i LAG-styrelsen för att få svar på frågor och mer kunskap för att arbeta vidare. Ett viktigt bollplank för många projektsökande kan vara att ha kontakt med andra projektägare som genomför eller genomfört snarlika projekt.

För att öka effekten av det som görs ska projektägare uppmuntras att kontinuerligt sprida information om sina projekt. Här är det viktigt att

dokumentera och fotografera det som görs, inte minst bra inför den avslutande slutrapporteringen av projekten.

Vi har även under tidigare programperioder genomfört workshops där två till fyra projektägare berättat om sina erfarenheter och resultat av projekten, ett viktigt inslag i överförandet av kunskap om vad Leader-metoden kan resultera i, som vi ämnar fortsätta med.

Effektmätningen av hela strategin görs av Jordbruksverket. Denna utvärdering av effekterna kompletteras med Spira Mares lärdomar om våra deltagares innovativa grepp för att skapa framtid i bygderna. En viktig parameter här är hur de som kommer med idéer eller de som genomför dem växer med uppgiften och ansvaren under projektens gång, från tillskapandet av projekten och under genomförandet. Synen på att tänka hållbart, att tänka jämställt, att engagera deltagare gränslöst, att tänka på vår gemensamma miljö och klimatet är viktiga aspekter att notera.

5.5 Hur främjar strategin innovation?

Vårt län kännetecknas av ett innovativt tänk, en form av överlevnadsinstinkt att klara oss själva. Det är en stark tradition som vi bygger vidare på, det kan handla om allt från förändringar i vardagen till tekniska lösningar att utveckla det vi gör.

SKR, Sveriges Kommuner och Regioner, beskriver innovation som "nya lösningar som svarar mot behov och efterfrågan i vardagen och omvärlden". Värdet som skapas kan ge olika effekter som är ekonomiska, sociala och eller hållbart miljömässiga. Det är innovativt att förändra bygdens föreningsliv, att skapa gemensamma ekonomiska föreningar, att privatisera vissa uppdrag som det ideella av tradition har ansvarat för, att förädla eller diversifiera produkter och att identifiera nya finansierings- och marknadslösningar mm. Värdeskapandet för samhället uppstår då nya lösningar ger resultat och ger mer långsiktiga effekter.

Vårt synsätt är att innovation är integrerat i projekten.

Strategin är innovativ om den ökar de boendes möjligheter på landsbygden att skapa arbetstillfällen, kanske genom bildandet av små lönsamma företag där entreprenörerna hittar inkomstmöjligheter till både sig själv och sina familjer, och kanske till och med kan anställa någon. Småföretagares kompetens, entreprenörskap, engagemang, nätverk, maskiner, kapital och eventuell personal borgar oftast för mer resultatnriktade processer.

För att kunna uppnå målen i strategin krävs ett innovativt tänkande, att skapa något nytt och förändrat, att komma fram till hållbara strukturella förändringar. Innovation är en röd tråd i Leader-metodiken, att uppmuntra deltagarna att i stället för att år efter år göra samma sak i stället överraska och vidareförädla både aktiviteter och produkter. Det är viktigt i ansökningsprocessen att spegla ens

idéer med riktade kompetenser inom det område man vill utveckla, vad är klokt att göra och vad är möjligt. Har hjulet redan uppfunnits?

Vid LAG-styrelsens bedömningar av projektansökningar får projekt som är innovativa i högre grad mer poäng.

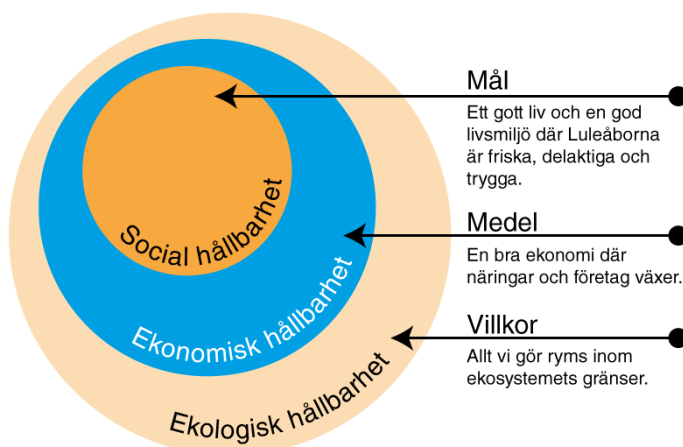
LAG-styrelsen har även möjlighet att till sina möten bjuda in eller adjungera kompetenser för att stärka tematiska och andra utvecklingsområden.

Spira Mare har med stort intresse tagit del av de så kallade "smarta landsbygder" som har utvecklats inom Leader där innovativa lösningar har premierats på lokala utmaningar. Genom att använda den lokala kompetensen, deras styrkor och möjligheter, bidrar alla aktiva invånare till överraskande resultat som gör nytta i bygden. De förverkligar till exempel sina idéer med utgångspunkt från vad som finns idag genom att växla upp dem med digitala tekniklösningar eller andra moderna lösningar.

5.6 Övergripande principer

Vi bygger vårt framtagande, genomförande och uppföljande arbete kring strategin på hållbar utveckling, likabehandling och icke-diskriminering samt jämställdhet mellan kvinnor och män.

Hållbarhet handlar om både ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet. Vårt övergripande mål är att de som bor i området ska ha ett gott liv utan att göra det sämre för andra människor eller naturen. Det handlar om grundtryggheten i samhället, att vi ska ta hand om varandra.

Social hållbarhet innebär att vi ska skapa lika förutsättningar för alla att ha en god hälsa och ett gott liv. Vi ska hjälpa varandra att jämna ut skillnader som finns mellan grupper med målet att alla barn ska få lika förutsättningar. Vem vet vem

av oss som blir nästa sjuksköterska, läkare, forskare, framstående musiker eller idrottsutövare, bästa vänner i nöden och så vidare.

Ekonomisk hållbarhet innebär att de näringar och företag som finns i vårt civilsamhälle ska kunna skapa lönsamhet för att finnas till och utvecklas, kunna skapa arbetstillfällen som gagnar närområdet och kanske via nätet kunder långt utanför områdesgränsen. Dessa näringar och företag hjälper vi genom att handla lokalt, både varor och tjänster. Det skapar förutsättningar för företagande, kreativitet, innovationer, forskning, samarbetsmöjligheter och mycket glädje.

Ekologisk hållbarhet kan innebära att använda förnybara resurser och vara vän med naturen i det vi gör. Vi ska skydda våra naturområdens värdefulla växter och djur, se till att den biologiska mångfalden lever kvar till våra barn och barnbarn och mycket längre. Det gör vi till exempel genom att återvinna och återanvända, att minimera och komma ifrån det som kallas vårt samhälles slit-och-släng-kultur. I det här ryms även vår ambition att spara el och använda förnybara bränslen.

Våra övergripande principer kan läggas på olika nivåer,

- *Hur vi arbetar för att inkludera en bredd i framtagandet av strategin*
- *Hur vi förbjuder exkludering och avsaknad av hållbarhet i de projekt vi beviljar*
- *Hur vi ser mångfald och bredd som verktyg för innovation och utveckling*
- *Hur vi förstår ojämlikhet och varför exkludering uppstår, utan den förståelsen får vi svårt att fatta bra beslut.*

Dessa övergripande principer ska tas i beaktning vid utformandet av villkor och urvalskriterier som gäller metodiken i vårt Leader-område.

Grunden är att alla är inbjudna,

- *Att vi anpassar tider och metoder för att nå en bredd av människor*
- *Att vi arrangerar medskapande aktiviteter, där grundprincipen är att vi lyssnar på varandra och behandlar varandra med respekt*
- *Att vi tänker igenom vår kommunikation och dess kanaler*
- *Att vi beaktar ålder och kön på deltagare i projekten, måste kompletteras vid snedfördelning*
- *Att vi söker att komplettera med unga, nyanlända och utlandsfödda.*
-

Utan en analys kring ovanstående problem är det svårt att veta att göra rätt, vilka som inkluderas och vilka som riskerar att exkluderas. Därav problematiseras detta principområde inför utformningen av villkoren och urvalskriterierna.

Frågan kring kön är mångfacetterad, speciellt när det handlar om framtida yrkesutbildningar och arbetsmarknaden. Varje individ har friheten att välja det

dom är intresserade av, det viktiga är att alla erbjuds samma utbud och att ingen stängs utanför om de uppfyller kriterierna. Vi vet att samhället fortfarande präglas av typiska mans- respektive kvinnoarbeten, och att merparten av dem som väljer att bli företagare är män. Men tendensen är att inom många yrkesgrupper sker jämställda förändringar, både valet av utbildningar, anställningar och lika löner.

Vi uppmuntrar att fler kvinnor väljer att bli företagare, inom allt från administration till värdeskapande entreprenörskap inom besöksnäringen, gröna näringar och matproduktion eller som konsulter inom tjänstesektorn.

Inom vårt område finns det ett efterfrågat behov av att fler, både män och kvinnor, ska bli företagare som i affärsnätverk kan leverera produkter och tjänster till handeln och besöksnäringen, leverantörer av aktiviteter, hantverksprodukter, matupplevelser mm. Försäljningen ska även utvecklas till att säljas digitalt via hemsidor och internet.

Vi ser ett nyvaknat intresse att vilja, våga, växa – att ta steget att bli egen företagare, att göra affärer, att skapa sitt eget arbetstillfälle på landsbygden.

Att satsa på projekt som är inkluderande innebär att möta alla utmaningar som man ställs inför, förutom de tidigare nämnda även otryggheten i samhället, eventuella utanförskap mm som inte alltid syns så tydligt men som kan komma fram i djupintervjuer med personer som vantrivs eller inte mår bra.

När det gäller landsbygdsutveckling finns det en föråldrad beslutsstruktur med höga åldrar hos dem som är engagerade, personer som traditionellt är mer skolade i föreningsrörelsen än de yngre som har visat sig vara mer aktiva på andra mötesplatser. Här gäller det att vara observant, att eftersträva en jämnare ålders- och könsfördelning för att göra dem mer delaktiga. Ett förslag är att utse en ungdomsstyrelse som bereder projektansökningar, det kan vara ett steg att attrahera fler ungdomar.

En viktig framgångsfaktor kommer bli att skapa fler ungdomsprojekt, snabbare från idé till genomförande och resultatrapportering.

Det är också viktigt att nå utlandsfödda som har andra erfarenheter och drömmar att förverkliga än den gängse befolkningen, deras etnicitet ska ses som en tillgång att utveckla civilsamhället. När de får möjlighet att delta i samhällsutvecklingen ökar deras livskvalitet och engagemanget för bygdens överlevnad och utveckling.

Såväl vår trendspaning som SWOT-analyserna lyfter fram inspel som berör vårt samhälles attraktivitet, om livspusslet och livskvaliteten, om känslor som handlar om att som boende på landsbygden vara lite utanför samhället, faktorer som ger en socio-ekonomisk påverkan på individerna. Denna tysta otrygghet vill vi motverka genom att på vårt sätt öka landsbygdens attraktivitet och framtidstro.

En viktig utgångspunkt i strategin bygger på drygt hälften av de 17 målen i Agenda 2030, se våra insatsområden.

6. ORGANISATION

6.1 Partnerskapet och föreningen

Föreningens LAG, Local Action Group, är hela föreningen med dess styrelse och medlemmar. Föreningen ägs av medlemmarna.

I den nuvarande programperioden består Spira Mare 2020 av sex kommuner, förutom Boden, Kalix, Luleå, Piteå och Älvsbyn som kommer att utgöra Spira Mare i nästa programperiod, är även Haparandas landsbygdsområde söder om E4 med i nuvarande programperiod. Den indelningen av området styrdes 2014 – 2015 av en tanke om att hålla ihop de kommuner efter kusten som ingår i den offentliga samverkansföreningen Bottenvikens skärgård men från nästa programperiod har Haparanda kommun valt att placera hela kommunen i Leader Tornedalen. Haparandas tre ledamöter i Spira Mare 2020 deltar i styrelsens strategiarbete inför Spira Mare 2030.

Till partnerskapet räknas även alla kontakter och nationella medlems- och utbildningstillfällen tillsammans med Jordbruksverket och Landsbygdsnätverket.

Regionalt inom partnerskapet har Spira Mare 2020 samverkat med andra närliggande Leader-områden, förutom vardagliga kontakter mellan ordförande eller verksamhetsledare har även en lunch till lunchträff arrangerats före pandemin vid Kukkolaforsen efter Torneälven med representanter för Spira Mare, Tornedalen, Polaris, Lappland, Skellefteåbygden, UrNära och fiskeområdena Torneälven och Vindelälven. Under strategiskrivningen har sammanlagt tolv samverkansmöten hållits. Spira Mare 2020 har även haft ett LAG-ägt projekt inom Samverkansåtgärden för samverkan med det finska Leader-området i norra Finland med bas i Sodankylä, dit vi var på en tvådagarsvisit och de besökte oss ett par månader senare.

Styrelsen för Spira Mare 2020 har utsett en styrgrupp bestående av representanter för offentlig, privat och ideell sektor,

- *Ann-Louise Lövgren Engström, Boden, privat, föreningens ordförande*
- *Erik Söderlund, Kalix, offentlig, föreningens vice ordförande*
- *Ann Jonsson, Luleå, ideell*
- *Lars Bergström, Kalix, ideell*
- *Britt-Louise Nyman, Piteå, privat*
- *Ulrika Hamsch, Älvsbyn, offentlig*
- *Roger Ylinenpää, Luleå, offentlig, skrivargruppen*
- *Leif Engström, Boden, ideell, skrivargruppen*
- *Reinhold Andefors, Kalix, privat, skrivargruppen.*

6.2 Föreningens styrelse

Efter Jordbruksverkets godkännande av vårt områdes strategi kommer föreningen Spira Mare 2020 fatta beslut om vilken förening som ska driva verksamheten i nästa programperiod, det kan bli samma förening eller en nybildade förening.

Samtidigt som det gäller att tydligt separera verksamhetsansvaren och ekonomin mellan de två programperiodernas budgetar så måste föreningen ta hänsyn till att en medfinansiär (Haparanda) lämnar inför nästa period. Det handlar om att göra ett tydligt verksamhets- och ekonomiskt bokslut för den nuvarande perioden.

Styrelsen i Spira Mare 2020 består idag av 18 ordinarie ledamöter, med sex ersättare för de offentliga ledamöterna.

Styrelsen i Spira Mare (2030) kommer i nästa programperiod bestå av 15 ledamöter, tre vardera från områdets fem kommuner.

Ledamöterna representerar enligt trepartnerskapet varje kommun, med vardera en privat, ideell och offentlig ledamot.

Det är än så länge osäkert om föreningen väljer att utse ersättare eller suppleanter, förhållningssättet är att de som väljs ska ta sitt ansvar, veta att de har ett förtroendefullt uppdrag som kräver närvaro och engagemang.

Ledamöterna väljs vid årsmöten, föreningens styrelse har däremot möjlighet att för enskilda möten eller under verksamhetsåret adjungera personer till styrelsen när ledamöter säger bort sina uppdrag, vid långvarig sjukdom eller för att komplettera styrelsens kompetens i tematiska processer. De som adjungeras har närvaro- och yttranderätt men inte beslutsrätt.

Styrelsen ska utformas så att könsfördelningen håller sig inom 60 – 40 procent, samt eftersträva en åldersmässig fördelning som speglar civilsamhällets befolkningsstruktur, riktade insatser ska göras för att lyckas engagera fler ungdomar att vilja utveckla sin bygd.

Den nya styrelsen kommer formeras och väljas vid ett "konstituerande" årsmöte efter att området har fått sitt godkännande och ett startbeslut.

Den nuvarande valberedningen bestående av tre ledamöter fördelade enligt trepartnerskapet föreslås få uppdraget att bygga en fungerande beslutsgrupp med olika kompetenser och erfarenheter kompletterat med ungdomligt nytankande inslag och tematiska spetskunskaper.

Kommunerna har som brukligt är ansvaret att utse sina offentliga ledamöter, där det krävs kommunala beslut eftersom deras ledamöter ska ges möjligheter att ersättas via deras arvodes- och ersättningsreglementen.

De kommunala byråden får ett huvudansvar att i samråd med valberedningen utse sina ideella ledamöter samtidigt som de privata ledamöterna utses som representanter för kommunernas aktiva småföretagare på landsbygden.

Varje ledamot har en röst i styrelsen.

6.3 Drift – den operativa verksamheten

Spira Mare (2030) ska anställa en verksamhetsledare 100 procent, kompletterad med minst en halvtidstjänst som administratör och eller ekonom. En faktor som påverkar anställningsgraden är vilken driftsbudget som Jordbruksverket tilldelar vårt utvecklingsområde. Med en större budget ökar behovet av ytterligare resurser på verksamhetskontoret.

Verksamhetsledaren utses till verksamhetsansvarig och en av de anställda ska vara mer operativ än den andra.

Anställningsprocessen kan ske i samverkan med Arbetsförmedlingen.

Utöver detta lär det finnas behov av upphandlade bokföringstjänster.

I dagsläget har ingen överenskommelse om samordnad administration träffats med något annat Leader-område som samverkanspartner, frågan är inte aktuell förrän verksamheten ska startas. Den nya budgetens andel för driften blir avgörande för kommande beslut om anställningar och upphandlade tjänster.

Styrelsen och dess ordförande är huvudansvarig för föreningens administrativa och bokföringsansvar, för kvalitetssäkring av ansvaren. Detta och mycket annat fastställs i föreningens styrdokument som beslutas vid ett årsmöte.

Ett delegerat ansvar läggs på verksamhetskontoret att skapa rutiner som säkerställer de administrativa och ekonomiska ansvaren, ett viktigt ansvar är den löpande digitala insamlingen av föreningens dokument, noga diarieförda så att det går att följa föreningens protokoll och beslutsärenden från inlämnande fram till slutrapportering och arkivering.

Spira Mare (2030) planerar i dagsläget för ett centralt kansli i området.

Kompetensen på kansliet är viktig för att garantera resultatet, och här har styrelsen ett avgörande ansvar för att kvalitetssäkra verksamheten genom att säkra bemanningen på verksamhetskontoret.

7. UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING

Övergripande

Leader Spira Mare kommer att

- *ha ”uppföljning och utvärdering” som en stående punkt på styrelsens dagordningar*

- välja en utvärderingsgrupp, bestående av en ledamot från vardera offentlig, ideell och privat sektor.

Uppföljning av indikatorer

Verksamhetsledaren har ansvar för att löpande samla in och bearbeta relevanta uppgifter om ekonomi och resultat för att kunna följa upp fondens indikatorer och insatsområden i strategin. Verksamhetsledaren ska tillsammans med verkställande utskottet leverera förslag på åtgärder för att uppnå de mål som riskeras att inte uppfyllas, alternativt föreslå en revidering av målen där förutsättningar eller behov har förändrats.

Årlig uppföljning av strategin

Förutom att följa utvecklingen i områdets pågående projekt utifrån strategins målformuleringar ska LAG-styrelsen förslagsvis vartannat år med start 2025 göra en kvalitativ uppföljning av avslutade projekt. En faktor att utvärdera är hur projektets resultat lever vidare efter projekttidens slut och vilka mervärden som har skapats. Uppföljningen kan ske genom enkät- och intervjufrågor och i vissa fall besök hos projektägaren. Utvärderingen ska dokumenteras skriftligt för att kunna följas upp och jämföras över tid. De resultat som efterfrågas till Jordbruksverkets årsrapport ska skickas in årligen och i sin tur bidra till utvärderingen av samhällsutvecklingen på regional, nationell och EU-nivå.

LAG-styrelsens utvärderingsmöten

Förutom en fast utvärderingspunkt på dagordningarna ska årligen en mer omfattande genomlysning ske med det interna målet att skapa en större kunskap om uppföljningar och utvärderingar, ett lärande som styr den fortsatta verksamheten. Det årliga utvärderingsmötet ska ses som en metod att upptäcka eventuella svagheter i genomförandet av strategin som gör det möjligt att i god tid korrigera färdriktningen.

Extern utvärdering

Utöver intern uppföljning och utvärdering, kommer Leader Spira Mare upphandla en extern utvärdering, mest troligt i samverkan med andra Leader-områden.

LAG-styrelsens läroprocess

LAG-styrelsen ska utse en utvärderingsgrupp tillsammans med verksamhetsledaren, som förbereder styrelsens utvärderingstillfällen. Det skapar en bättre effektivitet. Det är viktigt att hela LAG-styrelsen har god kunskap om vad som krävs för att uppnå målen i strategin. Verksamhetsledaren ska därför regelbundet förse ledamöterna med relevant information och det ska vara tydligt hur varje projekt som godkänns bidrar till att målen i strategin uppfylls.

Regionalt nätverkande och omvärldsbevakning

Omvärldsbevakning sker genom ett tätt samarbete med nationella, regionala och lokala aktörer. Detta ger ett bra kunskapsunderlag om förändring, trender och utveckling i omvärlden och närområdet. Inom vårt regionala område sker denna omvärldsbevakning som en naturlig del av samhällsutvecklingen med tanke på vår gröna industriomställning, besöksnäringens marknadsarbete och samhällets klimatpåverkande faktorer. Därigenom får vi kontinuerligt genom vårt trepartnerskap löpande information som påverkar ställningstaganden och beslut.

Projektledarträffar

Projektledarträffar och olika utbildningserbjödanden kan genomföras en eller flera gånger per år beroende på behov och efterfrågan bland projekten. Där kan vi fånga upp lärdomar från pågående och avslutade projekt där deltagarna delar med sig av sina lärdomar.

Revidering av strategin

Utifrån de genomförda utvärderingarna i kombination med mer generella läroprocesser får LAG-styrelsen möjlighet att ta fram nya förslag till revidering av strategin, i samverkan med Jordbruksverket.

Kommunikation av resultat

Verksamhetsledaren är ansvarig för att kommunicera ut både kvalitativa och kvantitativa resultat av utvärdering och uppföljning. Konkret kan resultaten användas för att berätta om goda exempel från projekt eller för att inspirera till nya projekt.

Årsrapporter och halvtidsutvärdering

Efter ett år görs en genomlysning för att se till att utvärderingsarbetet har kommit igång ordentligt och inför varje årsmöte tas en årsrapport fram för det senaste kalenderårets arbete. I mitten på programperioden görs en halvtidsutvärdering och i slutet av programperioden en mer omfattande slutrapport.

En positiv konsekvens av en bra uppföljningsrutin är att

Föreningens ekonomi och likviditeten säkras.

Strategins vision och målsättningar efterlevs, samtidigt som måluppfyllelsen säkras genom att rikttningsförändringar kan genomföras i tid.

Behovet av förändrad budget mellan kostnadsslagen tydliggörs.

Aktivitet	Uppföljning	Utvärdering	Målgrupper	När
Ansökningsprocessen, kontroll via en checklista	Kontroll av varje projekts möjlighet till stöd kopplat till insatsområde, mål, kriterier mm	Projektrapporter från ansökan till slutrapport med stöd av checklista och kvalitetshandbok	Projektsökande Verksamhetsledare Beredningsgrupper LAG-styrelsen LAG-kontaktpersoner Revisorer	Rutinmässig kvalitets-säkring under varje projekts beslutsprocess och genomförande

Styrelsemöten	Fast punkt på dagordningen	Lägesrapport Ekonomirapport Likviditetsrapport Nyckeltal Statistik	LAG-styrelsen Verkställande utskottet Verksamhetsledare Bokföringsansvarig Revisorer	Rutinmässig kvalitets- säkring, information vid varje styrelsemöte
Årsmöten	Årsberättelse Bokslutsrapport Revisionsberättelser Stadgarna Styrdokumentet	Analys årsberättelse Ekonomirapport Nyckeltal Statistik	Föreningsmedlemmar LAG-styrelsen Medfinansiärer Jordbruksverket Revisorer	Årsmöten
Halvtidsutvärdering	Sammanfattande rapport 2023 - 2025, verksamhet och ekonomi Kvalitetsstudie	Analys årsberättelse Ekonomirapport Nyckeltal Statistik	Föreningsmedlemmar LAG-styrelsen Medfinansiärer Jordbruksverket Revisorer	Årsmötet 2026
Slutrapport Avregistrering av den ideella föreningen, enligt stadgarna	Sammanfattande rapport för program- perioden, verksamhet och ekonomi Kvalitetsstudie	Analys årsberättelse Ekonomirapport Måluppfyllelsen Nyckeltal Statistik	Föreningsmedlemmar LAG-styrelsen Medfinansiärer Jordbruksverket Revisorer	Årsmötet 2028 eller senare (eventuella förlängnings-år)

BILAGOR

Bilaga 1 – Geografisk avgränsning

Bilaga 2 – SWOT

Bilaga 3 – Finansieringsplan

Bilaga 4 – Generella och insatsområdesspecifika urvalskriterier

Bilaga 5 – Partnerskapets aktörer

Avsiktsförklaringar – medfinansiärer

Fullmakt – konstituerande styrelseprotokoll, firmatecknare

./.